

Od redakcji

Z dzisiejszej perspektywy ciężko uwierzyć, że niecałe trzydzieści lat temu „na poważnie” prognozowano powszechny triumf demokracji i związany z tym koniec historii. Nie chodzi przy tym jedynie o współczesny rozkwit autorytarnych struktur władzy w krajach, które – jak się zdawało – weszły na drogę demokratyzacji (*vide* Rosja, Turcja, Chiny). Coraz poważniejsze pytania budzi również, by tak rzec, demokratyczność państw demokratycznych. Czy można twierdzić, że państwo, które tworzy hybrydy ludzko-zwierzęce, rzeczywiście opiera się na godności człowieka; że państwo, które nakazuje powtarzać referendum lub wybory, bo ich wynik odbiega od oczekiwania elit, rzeczywiście uznaje suwerenność ludu; że państwo, które zakazuje publicznie mówić o tym, że aborcja jest zabiciem życia ludzkiego, szanuje elementarną prawdę o rzeczywistości, a wreszcie wolność słowa i wolność sumienia... Oto, jakkolwiek to dla niektórych zaskakujące, kwestia poszanowania oczywistych standardów demokratycznych staje się potężnym wyzwaniem dla „dojrzałych” demokracji.

Artykuł prof. Josefa Isensee (*Demokratyczne państwo prawa i jego przyszłość*) szkicuje istotne wyzwania, przed którymi staje dzisiaj koncepcja demokratycznego państwa prawa, od której – jak zauważa autor – „nie ma bardziej wymagającej i odważnej formy państwowości”. Daleka od oczywistości wydaje się odpowiedź na pytanie, czy jesteśmy w stanie jej wymaganiom podołać. Jak dowodzi ks. prof. Piotr Mazurkiewicz (*Where does the moral groundwork come from in today's society?*), społeczne i moralne dylematy współczesnych liberalnych demokracji odsłaniają, że przyjęcie logiki „radykalnej laickości” czyni je niezdolnymi do udzielenia znaczącej odpowiedzi na problemy współczesnego świata. Fundamentalną kwestią wydaje się zatem sprawa korekty logiki, łączonej dziś z postawą demokratyczną, a nakazującej kształtować porządek polityczno-prawny „tak, jakby Boga nie było”. Interesującą propozycję w tym zakresie omawia prof. Peter J. Colosi (*Ratzinger, Habermas i Pera o racji publicznej i religii*). Nie tylko prezentuje on postulat kard. Josepha Ratzingera dotyczący odwrócenia aksjomatu

Oświecenia i kształtowania życia społecznego i polityki „tak, jakby Bóg był”, ale również jego recepcję (i jej granice) u istotnych myślicieli wyrastających z tradycji oświeceniowej (J. Habermas, M. Perra). Artykuł prof. Johna Milbanka (*Nic się nie kończy, dopóki nie nastąpi koniec: o teologii, ładzie i władzy*) przedstawia odmienną, wyrastającą na gruncie tradycji protestanckiej i zdobywającą pewną popularność również w kręgach katolickich odpowiedź na problem radykalnej sekularyzacji. Prezentowany tekst stanowi reprezentatywną egemplifikację sposobu postrzegania teologii w ramach tzw. „radykalnej ortodoksji”, jak również postmodernistycznego stylu wywodu. Jego lektura odsłania zarówno blaski, jak i cienie tej propozycji, uświadamiając, że jest to teologia świadomie heterodoksyjna (czy – wedle kategorii prof. J. Milbanka – „hiperdoksyjna”). W konsekwencji, z nauczaniem Kościoła może się spotkać jedynie w ograniczonym zakresie.

Serię artykułów poświęconych demokracji zamykają dwa teksty dotyczące wyzwań innego typu. Prof. Aniela Dylus w swoim artykule (*Koniunkcja demokracji i gospodarki? Perspektywa Centesimus annus*) identyfikuje najważniejsze zjawiska, procesy i problemy na styku demokratycznej polityki i gospodarki, które ujawniły się w ciągu ostatnich 25 lat. Patrząc na nie przez pryzmat nauczania *Centesimus annus*, rozważa, czy i w jaki sposób nowe zjawiska gospodarcze prowadzą do podważania stabilności państwa demokratycznego. Prof. Chantal Delsol (*„Populizm” jako protest wobec nadmiernego uniwersalizmu i obrona zakorzenienia*) podejmuje natomiast refleksję nad rosnącymi w siłę w Europie „oskarżeniami o populizm”. Broni tezy, iż również one odsłaniają poważny kryzys demokracji, gdyż *implicite* stoją na stanowisku, że część ludu jest niezdolna do głosowania.

Zamieszczony w dziale „Miscellanea” artykuł dra Mariusza Sulkowskiego (*Zagadnienie demokracji i totalitaryzmu w myśli Józefa Ratzingera / Benedykta XVI*) na swój sposób dopełnia problematykę numeru, prezentując analizę związku demokracji i totalitaryzmu w myśli J. Ratzingera/ Benedykta XVI. W dziale „Recenzje i sprawozdania” omawiamy natomiast, łączące się z wyzwaniami demokracji, książki Alaina Besançon (*Współczesne problemy religijne*) i Michała Gierycza (*Europejski spór o człowieka. Studium z antropologii politycznej*). Prezentujemy tam również sprawozdania z watykańskiej konferencji *Perspektywy dla świata wolnego od broni nuklearnej i integralnego rozbrojenia*, oraz dwóch konferencji z zakresu badań nad relacjami religii i polityki: *Religijne uwarunkowania polityki/polityczne uwarunkowania religii*, zorganizowanej w Łagowie przez Instytut Politologii Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz *Relacje religii i polityki jako przedmiot badań politologii*, zorganizowanej na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Michał Gierycz